

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen
verschijnt eens in de veertien dagen

KOMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Meerkerk; Ds. H.C. van der Ent, Elburg; Ds. L.W. van der Meij, Alphen a.d. Rijn; Ds. D. Slagboom, Katwijk aan Zee; Ds. M.C. Tanis, Sliedrecht-Centrum; Ds. M. Vlietstra, Zeist; Ds. P. van Zonneveld, Driebergen; A. Beukers, Alphen a.d. Rijn en Joh. van der Lee, Alphen a.d. Rijn.

REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13,
4231 BP Meerkerk. Telef. 01837-1357

ADMINISTRATIE

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn, tel. 01720 - 74202, postrek. 70.43.50, t.n.v. de administrateur van „Bewaar het Pand” te Alphen a/d Rijn.
Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar. Advertenties f 0,25 per mm. Bij kontrakt korting.

MEDITATIE

Verstrooid

”Zij dan nu, die verstrooid waren, gingen het land door, en verkondigden het Woord”.

Handelingen 8 : 4.

De paardebloemen zijn uitgebloeid. Aan de lange bloemsteel is een bol van allemaal pluusjes gekomen, en onderaan elk pluusje zit een zaadje. Een windvlaag komt en voert ze mee. Ze gaan hoog de lucht in, en soms kilometers verderop komen ze terug op de aarde. En ver van de moederplant komen nieuwe paardebloemen.....

De Jeruzalemse gemeente is door de Pinkstergeest groot geworden. Op de Pinksterdag zijn er drieduizend levende leden. We lezen verder: ”de Heere deed dagelijks tot de gemeente, die zalig werden”. De kerk te Jeruzalem werd dus met de dag groter.

U kent wel die regels: ”zoete banden, die mij binden aan ’t lieve volk van God; gewis het zijn mijn hartevrinden”. Ozeker - men heeft dat versje wel eens afgewezen als te mystiek. Maar ’t is toch waar. Waar leven is door de ene Christus, waar geloofsverbinding is aan de ene Christus, daar is ook verbinding aan elkaar. Door de zonde disharmonie, de mensen uiteen geslagen, geneigd God en de naaste te haten. Door herstellende genade komt ook verbinding aan elkaar. Door de Pinkstergeest geestelijke banden, het huisgezin van God, andere vaders en moeders en kinderen, een hechte gemeenschap, de gemeenschap der heiligen, samengesnoerd door de band der liefde. ”Ai ziet, hoe goed, hoe lief’lijk is ’t, dat zonen van ’t zelfde huis, als broeders, samenwonen, daar ’t liefdevuur niet wordt verdoofd”.

Wie denkt er nu aan zo’n gemeente te verlaten, de band met zo’n gemeente te verbreken? En toch velen gingen uit Jeruzalem heen. ’t Moest, het kon niet anders. Terwille van het leven. Ze werden verstrooid door de storm van verdrukking en vervolging.

We horen graag preken over de bekering van Paulus, en dat is goed. Want hoe groot blijkt daaruit de kracht van Hem Die ten hemel is gevaren. De briesende leeuw uit de stam van Benjamin werd overwonnen door de Leeuw uit Juda’s stam. Nu hoeven we niet te wanhopen als we in ons bevinden een hart vol vijandschap tegen genade-alleen. Nu hoeven we zelfs niet mensen die briesen van vijandschap tegen Christus af te schrijven. Die Saul van Tarsen werd door de Koning der koningen gemaakt tot dienstknecht van Jezus Christus. Er zijn geen grenzen aan Zijn macht!

Toch moeten we niet denken, dat Saul voor zijn bekering geen dienstknecht van de grote Koning was. U komt met uw tegenwerpingen? Dat is begrijpelijk. Want Saul verwoestte de gemeente te Jeruzalem. Hij ging in de huizen van de kinderen Gods en liet ze, mannen en vrouwen, oud en jong, in de gevangenis werpen. Maar ik houd vol, dat Saul ook toen een macht was niet naast of boven de Heere Jezus, maar onder Hem aan Wie alle macht gegeven is. O neen - dat hief Sauls verantwoordelijkheid niet op. Later heeft hij er zeer over geweend. Maar zie nu eens - als pluusjes met zaad werden Gods

kinderen uit Jeruzalem weggeblazen, overal door het land Kanaän, en zelf er buiten. Zo wilde de grote Koning dat, en daartoe gebruikte Hij de onbekeerde Saul. En ver van de moedergemeente af, kwamen overal nieuwe gemeentes.....

’k Zal het niet ontkennen, dat het niet meeviel Jeruzalem te verlaten, de woning en het bezit achter te laten. ’t Viel ook niet mee de geliefde gemeente te verlaten waar ze met verheuging van het hart het brood hadden gebroken gedenkend de dood des Heeren. Om nu berooid van alles als vluchteling heen te zwerven. ’t Is te begrijpen als de gedachten zich dan vermenigvuldigen. Waarom laat de grote Koning die geweldenaar Saulus nu zijn gang maar gaan. ’t Lijkt wel of hij de zeggenschap heeft. Maar stil mijn ziel. U kunt de wondere wegen van Hem niet begrijpen. Uw wijsheid kan niet op tegen Zijn wijsheid. Hij, de Barmhartige, in Zijn grote liefde, heeft niet alleen aan u gedacht, maar Hij denkt ook aan anderen, die verstoken zijn van het Evangelie. En dies gebruikte Hij die Saul van Tarsen om te verstrooien. Daar gaan de pluusjes met het zaad eraan..... en zij verkondigen het Woord.

Dat laatste moet u niet verbazen. Wie de onuitsprekelijke zondaarsliefde van de Heere Jezus ervaart, wie uit Zijn mond hoort: Ik voor u, daar gij anders de eeuwige dood had moeten sterven, wie als verdorven mens, overdekt met stinkende etterbuilen, valt in uitgebreide Borgarmen, wie als vloek- en doemwaardig mensenkind gezaligd wordt om niet, diens hart wordt vol, boordevol. En waar het hart vol van is, daar loopt de mond van over. Zulken kunnen niet zwijgen. Ze

Ze worden levende getuigen van Jezus Christus. ”Ik zal, o Heer”, dien ik mijn Koning noem, de luister van Uw majesteit en roem verbreiden..... en overal Uw grootheid openbaren”.

Zij evangeliseerden het Woord. Zij kwamen met de goede boodschap, de heilsboodschap. God, tegen Wie wij gezondigd hebben, heeft Zijn Zoon gegeven. Christus Die Zichzelf heeft gegeven, Zijn bloed, Zijn leven. Er is verzoening nodig, verzoening met God. Zonder verzoening eeuwige rampzaligheid. En nu is er verzoening door Christus’ voldoening voor de grootste der zondaren, voor goddelozen en vijanden.

De grote Koning gebruikte Saul van Tarsen, die onbekeerde geweldenaar om te verstrooien. Hoe groot is Hij toch!

Dat verstrooien kan ook op andere wijze. Een oudere die de gemeente moet verlaten om naar een bejaardencentrum elders te gaan. Of een gemeentelid dat opgenomen moet worden in een ziekenhuis en dan naast anderen komt te liggen..... Eigenlijk worden we ’s maandagmorgens allemaal verstrooid. De een gaat met de auto, de ander met de trein of op de fiets. Zijn we als een pluusje met zaad?

Van onszelf zijn we onvruchtbaar. De Pinkstergeest maakt vruchtbaar door de geloofsverbinding met Jezus Christus. Uit ons geen vrucht in der eeuwigheid. Zo diep zijn wij gevallen, zo onvruchtbaar zijn wij geworden. We hebben geen betekenis voor de ander, al zijn we ook kerkelijk en godsdienstig. De Heilige Geest geeft verandering. Hij maakt

een onvruchtbaar mens vruchtbaar, tot een pluusje met zaad eraan.

Nu moogt u de knieën buigen en bidden om dat wondere werk van de Geest, dat levendmakende werk in u. En Hij, de grote Koning, maakt gans zeer vruchtbaar..... door verstrooiing.

Ds. v. Z.

Van de administratie

Sinds de vorige verantwoording konden we weer 5 nieuwe abonnees inboeken. Voor de school in Dundas ontvingen we een gift van f 50,- en voor ons blad aan giften f 195,-, waarvan f 100,- via ds. v.d. Weerd. Hartelijk dank hiervoor. Hierbij tevens hartelijk dank voor de felicitaties die we hebben ontvangen ter gelegenheid van ons 40 jarig huwelijk. Eén van deze felicitaties ging gepaard met de opgave van 2 nieuwe abonnees, dat was een dubbele verrassing.

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn, tel. 01720-74202, giro 704350.

Van de Reactie

Voor de school van Dundas en Hamilton ontving ik per postbank van de diakonie van de Chr. Geref. kerk te Capelle aan den IJssel een bedrag van tweeduizend gulden wegens collecte en gift. Het doet de vrienden aan de overkant van de oceaan bijzonder goed dat er zo gunstig gereageerd wordt op het beroep dat vandaaruit op een groot aantal gemeenten in ons land gedaan is om behulpzaam te zijn bij het uitbreiden van de eigen school. Het doet ook goed dat ik telkens giften kan verantwoorden. Deze dagen ontving ik nog een gift van f 25,-, die voor dit doel is bestemd. Voor alles hartelijk dank.

B.

Ontmoetingsdag te Kampen

We willen de ontmoetingsdag te Kampen, die D.V. zal worden gehouden op *zaterdag 10 september a.s.* weer in herinnering brengen. We hopen dat er weer vele vrienden en vriendinnen van Bewaar het Pand samenkomen en dat de Heere in het midden mag zijn. Dan wordt het zeker een goede dag. Het programma ziet er als volgt uit:

morgensamenkomst, aanvang 10.30 uur:
opening: ds. G. Blom te Meerkerk
spreker: ds. M. Vlietstra te Zeist
slotwoord: ds. K. Hoefnagel te Nieuwpoort

Pauze

middagsamenkomst, aanvang 2 uur:
opening: ds. A.G. Boogaard te Bussum, later te Oud Vossemeer
spreker: ds. H.C. van der Ent te Elburg
slotwoord: ds. G. Bouw te Urk.

B.

Bijbeldag Gent

1.

Gods Woord in de wereld

Dat het evangelisatiewerk van onze br. H. Bor een ruime plaats heeft in het hart van velen in en buiten ons kerkverband is zaterdag 4 juni j.l. weer duidelijk gebleken. Ook de innerlijke behoefte aan onderling contact zal een van de factoren zijn geweest van de grote opkomst op de Bijbeldag. In zijn openingswoord sprak de evangelist zijn blijd-

schap uit over het grote bezoekersaantal. Dat hieronder zich veel jongeren bevonden, zal o.m. wel te maken hebben met het feit dat in de loop der jaren het Gentse evangelisatiewerk onze jeugd niet onbekend is gebleven. Er werden spreekbeurten gehouden op regio-avonden voor jongeren, die zodoende geconfronteerd werden met de boeiende praktijk van de evangelisatie. Br. Bor beschouwde deze dag, naar zijn zeggen, als een verjaardag. Hij sprak de wens uit dat de Heere in het midden mocht zijn. "Anders is het maar mensenwerk". Hij las Gen. 3 : 1-15 in verband met het thema van deze dag: Gods Woord in de wereld. In het boek Genesis vindt men het begin van het spreken Gods. Dat boek is ook ons levensboek. Men zegt weleens: wat heb ik met Adam te maken! Hij leefde enige duizenden jaren geleden. Maar als de Heilige Geest ons overtuigt dan komen we in de plaats van Adam te staan, in wie wij alles verzonddigd hebben. De duivel is listig. Als ge eet zult gij als God zijn, kennende het goed en het kwaad. Maar wat een ontuchttering. Het tegenovergestelde gebeurt. De mens wordt niet als God maar staat schuldig en met schaamte voor God. Hij tracht zijn zonde te bedekken door vijgebladeren. Ons zondige leven is echter niet met eigen middelen te bedekken. Ook niet door vroom-zijn, bidden of Bijbellezende. God kijkt door het vijgeblad heen. Zij kropen weg. Maar nu het wonder: God laat de gevallen mens niet los. Daarom ook is het vandaag Bijbeldag. De Heere zoekt gevallen mensen op. In Gen. 3 : 9 lezen wij van Zijn vragen naar de mens. Waar zijt gij? De Heere vaagt de eerste mensen niet weg. Hij roept ze tot verantwoording. Hij komt tot de mens als Rechter. Komt de mens terug eisen die Hij volmaakt geschapen heeft. Was Hij als Rechter doorgetrokken, Adam zou er niet meer zijn geweest. Maar ook komt Hij als Ontfermer. Hij wil het leven schenken, maar niet in het voorbijgaan van het recht.

De evangelist stelde de vraag: Hebt u zich weleens afgevraagd: Heere, waar sta ik? De vraag: Waar zijt gij, kan de mens niet beantwoorden. Er is er Eén geweest n.l. Jezus Christus, die gezegd heeft: Vader, hier ben Ik. Ik zal sterven in de plaats van de mens. God openbaarde Zijn liefde in de zending van Zijn Zoon, Joh. 3 : 16.

Als de vraag gesteld wordt: waar zijt Gij? komt Jezus naar voren. In de hof van Gethsemané heeft Hij gezegd tot Zijn doodsvijanden: Als gij dan Mij zoekt, laat dan dezen heengaan. Hij betaalt de schuld voor Zijn discipelen. Als onschuldige Borg.

Als de Heere ons ter verantwoording roept met het: Waar zijt gij, kunnen we alleen maar uitroepen: O God, wees mij de zondaar genadig. Maar als u denkt om te komen, spreekt het Woord van Christus tot u: Hij is volmaakt gehoorzaam geweest.

Br. Bor hoopte dat het Woord vandaag centraal zou staan. De vraag is: Kent u die Rechter, Die geen zonde door de vingers ziet? Maar Die ook Ontfermer is. Zodat het hart verbroken wordt onder de goedertierenheid Gods. Hij ontfermt zich over goddelozen door het bloed van Christus.

Het zangkoor Door eendracht verbonden, sprak aan. De warme, eerbiedige en stijlvolle wijze waarop gezongen werd, sluit goed aan bij de inhoud van de toespraken. De sympathie van het koor voor het evangelisatiewerk te Gent sprak uit het aanbod om kosteloos aan deze dag mee te werken.

Gods Woord in het verleden

Ds. J. Veenendaal sprak over het onderwerp: Gods Woord in het verleden. Hij las Gen. 12 : 1-13. Het eerste vers vermeldt de roeping van Abraham. Het thema van de Bijbeldag is: Gods Woord in de wereld. Waarom dit thema? Omdat het Woord des Heeren het middel is in de hand Gods om Zijn kerk te vergaderen van de einden der aarde. In het verleden werden de profeten mondeling aangesproken in dromen en gezichten. In het heden mogen de dienaren van het Woord, zendelingen en evangelisten, met dit Woord uitgaan. Zo vergadert de Heere Zijn Kerk door Woord en Geest.

Letten we op de roeping van Abram. Met Mc. Cheyne heeft hij moeten belijden: Eens was ik een vreemdeling van God en mijn hart. Ik

kende geen schuld en gevoelde geen smart. Abram diende in Ur de maangod. Dus dat Woord is uitgegaan tot een afgodendienaar. Dat Woord deed zijn kracht omdat de Heilige Geest dat Woord wil gebruiken om het dode hart van Abram levend te maken. De zondaar wordt tot het Woord gebracht of dat Woord tot de zondaar. Het is Gods welbehagen om dat Woord tot ons te laten komen. In sommige landen is de prediking van dat Woord onmogelijk gemaakt. De Heere komt mensen krachtig te roepen uit openbare zondendienst. Maar ook als zij van jongsaf geleefd hebben op de erve van Kerk en Verbond. Heeft de Heere ons zo geroepen?

Jongens en meisjes, heeft het Woord in het binnenste van je hart ooit wortel geschoten? Je ging de kerk in uit gewoonte maar toen je eruit ging, had dat Woord Zijn kracht gedaan.

Er zijn meer voorbeelden van de krachtige roeping. Het Oude Testament beschrijft de bekering van goddeloze koningen zoals Manasse. Maar het Nieuwe Testament beschrijft de bekering van een farizeeër. "Een stijl gereformeed mens die genoeg had aan de letter van de wet, genoeg aan zijn Jood-zijn: Saulus van Tarsen. Hoe gelukkig dat ook farizeeërs bekeerd kunnen worden.

De wijze van levendmaking door het Woord is verschillend. Saulus' bekering ging gepaard met veel benauwdheid. Maar we lezen ook van een Lydia. Zij ging uit gewoonte naar de gebedssamenkomst. Daar verkondigde een dienaar van het Evangelie het Woord. De Heere opende haar hart, en zij gaf er acht op. God roept krachtig van de dood tot het leven. Van farizeïsme tot de ongeveinsde dienst van de Heere. Om Hem te dienen in Geest en Waarheid. Dát is vrucht van de eeuwige verkiezende liefde des Vaders. Abram was niet beter dan de overige bewoners van Ur. En ook wij zijn niet beter dan degenen die de godsdienst haten en vaarwel zeggen.

Wat een voorrecht dat de Heere Zijn Woord doet uitgaan en zegent. Dan kan het voor de grootste der zondaren. God ziet de persoon des mensen niet aan. Ik heb mijn weg zo verdorven voor de Heere. Zou dat Woord die liefdeband nog kunnen leggen? Ik ben al zo lang onder dat Woord en nog ben ik onbekeerd. Maar ziende op Abram kunnen we zeggen: we zijn voor God nooit te oud, te koud of te goddeloos.

Vlaamse vrienden: Misschien heeft de Heere het Woord u, toen u in de evangelisatiepost Rehoboth kwam, willen zegenen. U krachtig geroepen tot een nieuw geestelijk leven. Br. Bor gebruikt als middel om uzelf te leren kennen. Dan hebt u voor Gods aangezicht gebogen in het stof. U zag in tegen de majesteit Gods gezondigd te hebben. U werd ongelukkig. U was buiten de Heere. Toch kreeg u een betrekking van liefde op Hem. U mocht ootmoedig belijden; 'k Bekende o Heere aan u oprecht mijn zonde (dan gaan we de zonde niet verkleinen maar belijden). De vraag ging leven of God de schuld wilde verzoenen. Hoe, dat weten wij bij aanvang niet. Het is een heilgeheim. Maar toch kunnen we vragen: Heere maak mij Uwe wegen door Uw Woord en Geest bekend. Dan kunnen we de gebedskamer niet verlaten totdat Hij in gunst op ons terneder ziet. Totdat we met de dichter van Ps. 56 mogen zeggen: Ik roem in God, ik prijs 't onfeilbaar Woord. Het heeft God behaagd Zijn Zoon in Mij te openbaren. Dan gaat u anders de kerk uit dan u erin gekomen bent. Het behaagde de Heere Zijn Evangelie voor u te ontsluiten.

Denk er nog eens aan terug. Wanneer is dat gebeurd? Dat u mocht zeggen: de Heere wilde op mijn kermen, Zich over mij ontfermen. Hij heeft mijn stem gehoord. Wat een wonder dat de Heere de stem hoort van een zondige jongen of een zondig meisje. Maar dit moet nu ook telkens vernieuwd worden want Gods ware kinderen kunnen alleen maar leven van een sprekende God. Door die roeping moeten wij afscheid nemen. Abram moest een keuze doen. Er kwam scheiding. De vrucht van de krachtige roeping door Woord en Geest is de keuze voor Zijn dienst, volk en dag. Wat vrienden en vriendinnen betreft: Eigen kan vreemd worden en vreemd eigen. Het kan moeilijk worden op kantoor of fabriek, als we uit-

komen voor de normen van het Woord van God. Je probeert je familieleden aan te spreken. Maar ga er niet boven staan. Tracht voor hen te bidden.

Het wonder was dat Saraï hem volgde. Dat gebeurt nu nog. De roeping is onwederstandelijk. God heeft een gewillig volk op de dag van Zijn heirkraft.

De roeping door Woord en Geest in onwederstandelijk maar ook onveranderlijk. God krijgt er geen berouw van. Ná Zijn roeping heeft Abram nog vele malen gezondigd.

Over die zonde kreeg hij ook berouw. Maar de roeping Gods is onberouwelijk.

Hoe meer verdieping in zelfkennis, hoe groter het wonder. In Jes. 48 spreekt de Heere Zijn volk aan met: Gij zijt van de buik aan een overtreders geweest. Maar de Heere staat in voor Zijn eigen werk vanuit de Zoon van Zijn welbehagen Wiens dag Hij gezien heeft. Abram is op geen andere wijze zalig geworden dan wij moeten zalig worden.

Ja, elke levendgemaakte zondaar gaat verlangen naar een "dag van Christus". Naar persoonlijke openbaring van de gerechtigheid waarmee ik voor God kan bestaan.

Vraag veel om de toepassing van het Woord. De Heere wil gebeden zijn. Buig je knieën voordat je naar het evangelisch Centrum gaat. We hebben met een verrassend God te doen. Niemand hoeft te wanhopen. Men is voor genade nooit te oud. Er was in de U.S.A. een man die in zijn jeugd een preek hoorde over de noodzaak van de bekering. Hij verliet zijn vaderland en bereikte de leeftijd van 100 jaar. Op deze leeftijd liet God de preek terugkomen die hij in zijn jeugd hoorde. Ze werd gezegend tot eeuwig heil. Hij leefde vervolgens nog 16 jaar en roemde de deugden God. Maar wacht niet tot je 100 jaar wordt. Zoekt de Heere terwijl Hij te vinden is.

Ds. L.W. v.d. Meij.

Het getuigen van de Heilige Geest in het Johannes-evangelie 2.

In de afscheidswaarden van Jezus wordt rijk gesproken over de Heilige Geest. Het is de moeite waard, die woorden, rustig, met aandacht en vooral biddend te lezen. Immers het zijn woorden, die raken de tijd tussen Hemelvaart en Wederkomst en in die periode leven wij. In het begin van Johannes lezen we het doel van Jezus' heengaan. Dat heengaan had een eigen doel n.l. om plaats te bereiden in de woningen van Zijn Vader. Nu betekende het vertrek van Jezus heel wat voor de discipelen. Het zou heel wat doen bij hen. Immers, hoe rijk, hoe goed was de omgang met Hem. Een grote leegte zou Jezus' heengaan brengen in hun leven en in hun kring. Maar die lege plaats bleef niet onvervuld. De Heilige Geest zou Zijn plaats innemen. En door die plaatsinneming werden de discipelen niet armer, maar zelfs rijker. Wat zorgt de Heere toch voor Zijn Kerk. Hoe groot is Zijn liefde. Hoe wijs zijn Zijn handelingen. Valt daar licht op, gaat daar voor het hart open dan wordt de Heere bewonderd en aanbeden. Bewonderd Zijn leiding. Aangeboden Zijn liefde. Van de komende Geest nu zegt Jezus zo treffend: "En Ik zal de Vader bidden en Hij zal u een andere Trooster geven". Johannes 14 : 16. "Een andere Trooster". In dit belijden van Jezus ligt verzekerd, dat de discipelen reeds een Trooster hadden. En die Trooster was Jezus Zelf. In het Nieuwe Testament worden we daarop gewezen.

Maar voordat we daar bij stil staan, moet eerst de betekenis van het woord 'Trooster' ons duidelijk zijn. In de oorspronkelijke tekst, in het Grieks, lezen we het woord Paraklētōs - Parakleet. Letterlijk betekent het woord 'de erbij geroepene'. De Parakleet is in de griekse wereld de helper, de voor-spraak, de rechtsbijstand die het in het gericht opneemt voor de aangeklaagde. Een parakleet kon te hulp geroepen worden. Men kon een beroep op hem doen. Nu was de Heere Jezus tijdens Zijn omwandeling op aarde Parakleet. Hij trad ten gunste van de discipelen op. In vele omstandigheden blijkt dat heel duidelijk. Hij behartigde hun belangen. Hun welzijn ging Hem ter harte. Hoe

heeft Hij niet voor hen gebeden. Ontroerend is het hogepriesterlijk gebed, wat vastgelegd is in het Johannes-evangelie. Hoe bemoeidigend, hoe sterkend was en is het woord van Jezus "Ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet ophoude". Was Jezus Voorspreker en zo Trooster op aarde. Hij is het nu in de hemel. De evangelist Johannes schrijft in zijn eerste brief: "Mijne kinderkens! ik schrijf u deze dingen, opdat gij niet zondigt. En indien iemand gezondigd heeft, wij hebben een voorspraak bij de Vader Jezus Christus, de Rechtvaardige". Jezus Christus is de Voorspreker in de hemel. Wat voor Hem op aarde werd gedaan, wordt voortgezet in de hemel. En Hij doet Zijn werk als de Rechtvaardige. Hij beantwoordt aan Gods eis. Hij was onschuldig. Hij is onschuldig. Hij blijft onschuldig. Hij blijft wie Hij was nl. rechtvaardig.

De naam 'rechtvaardige' wijst ons er ook op, dat Hij volkomen aan de eisen van Gods recht voldaan heeft. Vandaar dat Zijn Persoon, Zijn gang, Zijn werk de gronden zijn, waarop Hij pleit en die kan Hij ook aanvoeren bij Zijn Vader om vergeving, bekering en behoudenis te vragen. Nu kan en mag Hij ook te hulp geroepen worden. Hij wil voorspreken. Hij wil tussenbeide treden met Zijn voorbede. Wie nu de Heere Jezus nodig heeft, steeds nodig heeft als Voorspreker wordt niet beschaamd. Men komt niet beschaamd uit. Hij is een getrouwe Voorspreker. Hij blijft Trooster. Hij houdt niet op met te troosten en te vertroosten. Tevergeefs zoekt men het buiten Hem. Ja wat bedroeft men Hem, wanneer men iets, of iemand zoekt buiten Hem. Wat kan Hij niet verloochend worden door woorden en daden. Wat kan Hij niet aan Zijn plaats gelaten worden. Aan de andere kant is Hij gesteld op Zijn eer. IJvert Hij voor Zijn eer. Hij wil geen halve Voorspreker zijn. Ook niet in bepaalde omstandigheden alleen. Hij wil het altijd zijn. Elke dag weer opnieuw. Hij is het voor Zijn Vader en Hij wil het zijn voor Zijn Vader. Ik hoop, dat het aantal groot is, dat steeds een beroep op Hem doet. Zondaar, overtreder, afwijker; Hij hoort! Hij wil werken. Hij treedt op als Pleitbezorger. Hij moet Middelaar zijn naar de wil van Zijn Vader en Hij wil Middelaar zijn krachtens Zijn onveranderlijke liefde en trouw.

Nu is Jezus Christus de Voorspreker aan het hemelhof en de Heilige Geest gekomen van het hemelhof de Voorspreker op aarde. Hij vervangt Jezus Christus. Rijk, heerlijk, goed en voor altijd! Die zekerheid, die verzekering geeft Jezus.

Er staat geschreven: "Hij zal bij u zijn en Hij zal in u zijn". Bij U en in U! Groot verschil is er niet tussen het een en het ander. Het is allemaal even rijk en even vol. Wat de kanttekening aangeeft, willen we doorgeven. Het woord 'blijven' spreekt van 'wonen' en het 'bij u' van 'in uw harten'. De Heilige Geest zal intrek nemen in het menselijk hart en daar gaan wonen. Vóór Zijn intrekneming vindt de algehele ontruiming plaats. Wat hebben wij niet in ons levenshuis geplaatst. Wat hebben wij niet aan de muur gehangen! En alles wordt weggenomen. Niets van ons blijft achter. Waarom niet? Omdat niets van ons de Heere behagen kan. In een leeg, kaal levenshuis gaat de Heilige Geest wonen. En van die inwoning gaat veel uit. Wat door de Heilige Geest in het levenshuis komt, zal er blijven. Wordt nimmer vernietigd. De Heilige Geest verlicht het huis. De Heilige Geest verwarmt het huis. De Heilige Geest bekleedt het huis.

De Heilige Geest geeft liefde en laat in het huis de Godsvreze werken. Van Zijn Persoon gaat veel uit. Zijn werkingen blijven niet tot het huis beperkt. Ze worden buitenshuis bemerkt. De Heilige Geest, de Hoofdbewoner van het huis blijft ook de Verzorger en de Onderhouder. Opvallend, maar waar, de Hoofdbewoner is ook de dienstknecht van het huis. Jezus dient. De Heilige Geest dient. De Heilige Geest komt te hulp, Hij kan en mag te hulp geroepen worden. Het eren van Hem blijkt in het voortdurend inroepen van Zijn hulp. Wie het doet, leeft bij Psalm 119. Nu zegt Jezus verder: "Hij zal in u zijn". In de kanttekening staat: "nl. om u te onderwijzen, te vertroosten, te versterken en u te

verzekeren van uw zaligheid. "Bent U dankbaar voor deze verklaring? Zij geven weer de betekenis van Jezus' rijke woord. De Heilige Geest onderwijst. Op Zijn school leert men. Het afleren en aanleren behoort tot de hoofdvakken op de school van de Heilige Geest. Vandaar dat gaat wegvallen wat er was en komt er wat er niet was. Procesmatig vindt dit plaats. Het is een zaak die het hele leven duurt. Nimmer raakt men uitgeleerd. Maar: men maakt vorderingen. Het onderwijs van de Heilige Geest is niet tevergeefs. En met welk een liefde en geduld gaat de Heilige Geest te werk. Hij maakt Zijn Naam waar: Voorspreker, Trooster, Hij verstoot nimmer. Hooghartige, zelfverzekerde, wetende leerlingen worden door Hem aangepakt en neergezet. Indien nodig neergeworpen. Ziet Hij tranen, omdat het leren zo moeilijk, zo zwaar valt, ja omdat men zo weinig kan onthouden en zo spoedig alles vergeten is, de Heilige Geest komt te hulp. Te hulp steeds opnieuw. Het wordt onderstreept: "Ik sta klaar om te dienen". Mijn Naam is Onderwijzer". Hij vertroost met de woorden des Heeren. Hij versterkt met woorden en in daden. Hij verzekert van de zaligheid Gods in Christus. En met die zijde van Zijn werk gaat de Heilige Geest door. Door van dag tot dag. Zelfs in de donkerste nachten maakt Hij waar dat Zijn naam Voorspreker is. Hij is Trooster in nood en pijn. In angst en druk. In ziekte en smart. In leven en sterven. Welk een liefde. Welk een genade. Welk een rijkdom. En dat voor bedelaars! De Heere geeft!! Niets kan door ons verdiend worden. Alles wordt gegeven. Moet U al van gegeef leven? Ik hoop het. Want de bedelstand is de genadestand. Voor bedelaars leeft de Heilige Geest en voorbedelaars wil Hij werken en in bedelaars wil Hij werken. Werken als Voorspreker. Werken als Trooster.

Ds. M.C. Tanis.

Laus Deo 57.

Menselijkerwijs gesproken

Al in het eerste Bijbelboek lezen wij van Gods trouw. "Toen berouwde het de HEERE dat Hij de mens op aarde gemaakt had". Maar in het eerste boek van Samuël lezen wij "Hij is geen mens dat Hem iets berouwen zou". Wat moet men daarvan denken? Heeft de HEERE nu wél of geen berouw? Calvijn is van mening dat God nooit berouw heeft (gehad) over Zijn daden. Zijn Raad voert Hij onveranderlijk uit. Hij weet wat Hij doet.

Als dan toch over Gods berouw gesproken wordt, zoals in Genesis 6 kort voor de zondvloed, dan is dat omdat Mozes ons Gods handelwijze op menselijke wijze wil beschrijven. De Heere past Zich bij ons begripsvermogen aan zoals een vader en een moeder de taal spreken van het kind omdat hij de grotemensentaal niet kan bevatten.

Bij Gods berouw moet men dus niet denken aan een verandering van gezindheid in God. Hij kent geen veranderlijke gemoedsaandoeningen zoals wij mensen die kennen.

Onder Gods berouw moet men niet anders verstaan dan een verandering van Zijn daden. Om te blijven bij het voorbeeld van de zondvloed: Eerst schiep en formeerde God de wereld. Vervolgens verderft Hij in Zijn oordelen diezelfde wereld vanwege haar verdorvenheid. Juist als wij berouw hebben over ons gedrag dan veranderen wij ook dat gedrag. Vandaar dat in Genesis 6, waarin beschreven wordt dat de Schepper Zijn wereld gaat verderven, gesproken wordt over Gods "berouw". Máár: Menselijkerwijs gesproken.

"Inmiddels wordt nóch Zijn plan, nóch Zijn wil gewijzigd, nóch Zijn gezindheid veranderd; maar wat Hij van eeuwigheid af voorzien, goedgekeurd en besloten had (dus ook het weer verderven van Zijn eigen schepingswerk v.d.M.) daarmee gaat Hij ónafgebroken in één lijn door, al lijkt het voor de ogen der mensen een ónverwachte verandering". Dus: als de ondergang van de bewoners van Ninevé, die reeds afgekondigd was, wordt kwijtescholden dan wil dat niet zeggen dat God Zijn eeuwige besluiten heeft veranderd. Hij heeft als het ware van eeuwigheid besloten "berouw" te hebben.

Bedreiging en bekering

Jona moest profeteren dat Ninevé na veertig dagen zou vergaan. Een bedreiging zonder belofte. De vraag blijft liggen waarom God deze bedreiging dan niet uitgevoerd heeft? Of waarom heeft Hij die Ninevieten niet zondermeer gespaard? Wel, met die bedreiging wilde Hij hen de rust opzeggen. Hij wilde, en dat heeft Hij van eeuwigheid ook besloten, dat zij zich zouden bekéren. Zodat zij juist níet zouden omkomen.

God wilde hun behoud. Maar: in de weg van bekering. Dáártoe liet en laat Hij Zijn bedreigingen verkondigen. "Wie ziet dan niet dat de Heere door dergelijke bedreigingen hen, die Hij verschrikte, heeft willen opwekken tot bekering, opdat zij aan het oordeel zouden ontkómen, dat zij door hun zonde verdiend hadden".

In die "blote bedreiging" zegt Calvijn ligt a.h.w. een stilzwijgende voorwaarde opgesloten: maar zo gij u bekeert dan zal Ik u barmhartig zijn.

In dit verband geeft Calvijn nog het voorbeeld van Abimelech. Hij had Abraham zijn vrouw Saraï ontnomen. Maar dan verschijnt God aan hem in een nachtelijke droom, Gen. 20. De Heere bedreigt hem met de dood. Waarop Abimelech zich voor de Heere verontschuldigt: Heeft hij zelf (d.i. Abraham) mij niet gezegd: Zij is mijn zuster. En ook zij heeft gezegd: Hij is mijn broeder. In oprechtheid mijns harten en in reinigheid mijner handen heb ik dit gedaan. Paulus zou zeggen: Ik heb het in mijn onwetendheid gedaan. Als Abimelech zich dan ook verontschuldigt heeft voor de Heere, zegt God: Geef dan nu dezès mans huisvrouw weder, want hij is een profeet en hij zal voor u bidden, opdat gij leeft. God had van eeuwigheid besloten dat Abimelech deze zonde zou overleven. Toch kondigt Hij zijn dood aan maar met de bedoeling Abimelechs hart in heftige beroering te brengen: Abimelech tot bezinning te brengen. Zo verkondigde ook de apostel Paulus de mensen de schrik des Heeren om te bewegen tot het gelóóf!

Conclusie: God doet van Zijn eeuwige besluiten niets af. Ook als Hij voor onze ogen niet doet wat Hij te voren afgekondigd heeft. "Want de Heere báánt vééleer de weg voor Zijn eeuwige verordening, wanneer Hij, door stráf aan te kondigen, hen, die Hij wil sparen, tot bekéring maant, dán dat Hij iets verandert in Zijn wil of zelfs in Zijn Woorden!

Institutie I, XVII, 13, 14.

L.W. v.d. Meij.

Het is wél 10.

De vruchten van onderwerping (5)

Wat God aangaat, zegt het geloof, Zijn werk is volmaakt. Laat Hem alleen met Zijn eigen werk, Zijn eigen beweegreden. Het is in goede handen. Wat? Zal Zijn evangelie ophouden te bestaan, omdat we een bloem, waarvan we dachten dat zij zeer schoon en voortreffelijk in Zijn Kerk zou zijn, zien verdorren? Ja, laat God voor Zichzelf kiezen, in de wetenschap dat Hij God is. Hij wil een instrument terzijde leggen, waarvan wij dachten dat het al gereed gemaakt was voor Zijn werk, en een ander kiezen en bewerken, dat op gelijke wijze zal handelen, mogelijk zelfs meer van nut zal zijn. Hij zal in alles tonen, dat Hij God is. Geloof, dat alle dingen wél zullen zijn en onder de meest beproevende wederwaardigheid in de voorzienigheid zal uw ziel rust hebben. Dit is een zegen die voortvloeit uit de gesteldheid waarvan mijn tekst spreekt.

Ten tweede. Het geeft een duurzame lijdzaamheid. "Zie", zegt de apostel, "wij houden hen gelukzalig die verdragen", Jac. 5 : 11. Waar komt dit geduld, deze verdraagzaamheid uit voort, die de kroon van lijdzaamheid is? Paulus zegt ons: "Wij roemen ook in de verdrukkingen, wetende dat de verdrukking lijdzaamheid werkt", Rom. 5 : 3. Het is vanwege een gezicht op de gezegende uitwerking van alle vroegere beproevingen: verdrukking heeft lijdzaamheid gewerkt: alle dingen hebben medegewerkt ten goede en dat hoewel wij dat niet gedacht hadden. En waarom zou de stroom van Gods eeuwige liefde of de strekking van Zijn verbond nu

tegen ons gekeerd zijn? Waarom zou God nu moeten ophouden om Jehova te zijn, meer dan tevoren? Welke nieuwe beproeving kan zo schokkend zijn dat zij ons geloof, ons vertrouwen en onze genegenheid voor Hem zouden verbreken? als we zien dat er geen beproeving voor God nieuw is. Geen beproeving is er, waarvoor Hij geen bijstand en vertroosting bood, in overeenstemming met Zijn eigen doel en genade, die ons in Christus gegeven was voor de wereld begon. Eeuwige kracht. Welke last is zo zwaar, dat zij neerdrukt? Eeuwige vertroosting. Welke beproeving is zo groot, dat zij de volheid en zoetheid daarvan verslindt! Een verbond, dat in alle dingen welgeordineerd en zeker is! Welke mate van verdriet kan daar verwarring stichten?

Onze Zaligmaker wist de waarde en het goede van lijdzaamheid, zoals Hij ook de nood van Zijn discipelen kende, toen Hij hun beval: "Bezit uw zielen met lijdzaamheid". Niemand kan zichzelf niet beheersen zonder deze. Zij is beschikbaar bij elke beproeving.

Elk gering ongemak in het leven is in staat om iemand neer te drukken en er ver van weg te vluchten. O, waarheen vlucht de arme ziel, wanneer hij zijn God vergeet? Hij dwaalt van berg tot heuvel en komt net zo terug als hij ging. Hij vindt geen rustplaats. Een Christen kan zich niet verheugen als hij zich niet terzelfder tijd in zijn God verheugt, omdat al de bronnen van lijdzaamheid verborgen zijn in Hem. En er is geen geduldig wachten op de Heere, als er niet het geloof is dat God alle dingen goed doet. Deze gesteldheid bewerkt duurzame lijdzaamheid.

Ten derde. Zij schept levende verwachtingen in de ziel. "Daarom zal ik de HEERE verbeiden, Die Zijn aangezicht verbergt voor het huis van Jacob, en ik zal Hem verwachten", Jes. 8 : 17. Het wijst niet alleen de gewilligheid van een ziel aan om te wachten op Gods tijd, maar ook op een gezegende verwachting van enige aanzienlijke vrucht van zijn geloof en lijdzaamheid. "Hij zal ten slotte komen", zegt de Christen, wanneer hij in deze gesteldheid verkeert, en de zaligheid is in Zijn hand.

Bij de HEERE onze God zijn uitkomsten tegen de dood. Zelfs Zijn roede zal uitbotten en bloeien. En ik zie uit naar de verhooring van mijn langdurige gebeden. Hoe het zij, God zal deze beproeving heiligen en verzachten en maken dat zij verandert in het welzijn van mijn ziel. Het zal wel zijn. Ik kan zoveel van God zien in het bepalen, regelen en bestendigen van deze beproeving, dat ik er zeker van ben, dat zij eindigen zal in vrede. Het zal wel zijn als Hij Zijn hand terug trekt. Het is een afgesmeekte genade-weldaad geweest, daarom zal het wat er ook komt zoet zijn. Het zal wel zijn, wanneer Hij de beproeving bestendigt: ik zal enkel het schuim verliezen en mijn genade zal zuiverder en geschikter zijn voor oefeningen in de dienst van een heilige HEERE God. En het zal wel zijn als ik er bevrijd van ben, want, HEERE, Uw tijd is de mijne. Zo ga ik behouden naar de heerlijkheid. Gij zult de weg erheen kiezen. O, mijn genadige God, altijd komt U voor mij en U spaarde niet de roede om het schreien van Uw kind, hoewel deze toestand niet steeds zou blijven. Ik heb nu levende, kostelijke, toenemende vertroosting en deze zijn niet voor niets gegeven. Waarom zou ik niet sterven en nu naar de hemel gaan, wanneer mijn hart er reeds is? Ik kan triumpferen in de HEERE en waarom zou niet mijn naaste werk zijn om mij eeuwig in Zijn tegenwoordigheid te verheugen? Dit is het hoogste van de verwachting van een Christen en ook dit vloeit uit de gesteldheid in mijn tekst.

Ten vierde. Het bewerkt dat in de ziel lofprijzing en dankbaarheid plaats vinden. De Christen is in een staat om in alles dank te zeggen, zoals de apostel voorschrijft, 1 Thess. 5 : 18, te kunnen zegenen zowel een nemend als een gevend God. Hij is er zeker van dat alles wel is. En waar God de vraag stelt: waarin wilt gij het anders hebben? met alle zoetheid zou hij de zaak weer naar Hem terug verwijzen, zou hij in geen geval voor zijn eigen keus het pleit durven te voeren. Broeders, kijkt terug en gij zult bevinden, dat uw zielen gewoonlijk het meest verkwikt

zijn, wanneer uw beproevingen het zwaarst waren. Wanneer de moeiten overvloedig waren, was de vertroosting eveneens overvloedig: "Vervolgd, maar niet verlaten, neergeworpen, maar niet verstrooid". Dit gaat door voor elk Christen. En gemeenschap met Christus is een hemel op aarde: zich te verheugen in Hem betekent zich in alles te verheugen. Vandaar dat Job God zegent bij het verlies van alles, en onze heilige martelaren zongen lof in de vlammen. Niets verschrikte, niets maakte hen moedeloos. Zij wisten dat ze in de hemel een God hadden, een Christus, een toebereide woning. Zij zagen dat alles wel was en zij waren bevredigd. Zij waren verlicht: "zij waren meer dan overwinnaars", zoals de apostel spreekt, Rom. 8 : 37, "door Hem Die hen liefhad". O, hoe zoet, hoe verkwikkend is een gesteldheid om te lofprijzen! "Wie dank offert zal Mij eren", Psalm 50 : 23.

In uw meest beproefde staat is er grond voor lofprijzing en dan zal er ook een gesteldheid zijn om te lofprijzen, wanneer u bij het beschouwen van de beschikkingen van Gods voorzienigheid met deze goede vrouw in mijn tekst kunt zeggen: "Het is wèl". Zo heb ik door God geholpen de gezegende vruchten en uitwerkingen van deze gesteldheid overwogen.

Petrus Datheen 5.

Het vorige artikel eindigde met de mededeling van dr. Ruys, dat Datheen nu toch ook inzag, dat het tijd begon te worden zich in veiligheid te stellen. "IJlings", zo gaat dr. Ruys verder, "begaf hij zich naar Vianen, hopen de bij Amelia van Nieuwenaar, weduwe van de Keurvorst van de Paltz, met wie hij meermalen in relatie gestaan had, een toevluchtsoord te vinden. Jonkheer Aelbrecht van Egmont, kapitein van het garnizoen te Vianen, heeft toen getracht hem aldaar te arresteren. Over dit optreden toonde Datheen zich zeer verontwaardigd, weshalve hij de kapitein vroeg "naer zijne Commissie om hem te apprehenderen", waarop deze antwoordde 'ghenerale Commissie te hebben, omme den vyanden van 't Vaderlant te moghen apprehenderen ende te vangen, om die te doen straffen naar verdienste." Datheen heeft toen, zeer begrijpelijk, gevraagd naar bewijzen dat hij inderdaad een "vijand des vaderlands" was en, toen de kapitein hierop alleen kon antwoorden veel kwade geruchten van hem vernomen te hebben, te kennen gegeven, dat hij bereid was voor de rechter te verschijnen "soo daer yemant ware, die hem wilde beschuldigen, ofte met recht aansprecken", maar dat het niet aanging, hem alleen op grond van "geruchten" te arresteren. Daarop heeft Van Egmont hem verlaten en is Datheen nog twee dagen ten huize van Amelia gebleven. Toen er echter geen beschuldigers kwamen opdagen, is hij de derde dag van Vianen naar Vreeswijk overgevaren, met het doel zich van daar per rijtuig weer naar Gouda te begeven "om attestatie te halen van de provoosten, "die hy aldaer mette Burgemeesteren gehouden hadde, daeruyt hij meende de voorsz. geruchten gecomen te zijn." Deze tocht zou hem noodlottig worden. Want toen de kapitein Van Egmont vernam, dat Datheen zich op reis begaf, heeft hij enige soldaten naar Vreeswijk gezonden, welke hem, toen hij "aldaer openlijke gingh wandelen, wachtende naer den voerman daer hy met naer der Goude soude verreysen", gevangen namen en wederom naar Vianen terugvoerden.

De kapitein Van Egmont had echter zijn bevoegdheid overschreden. Vreeswijk immers behoorde niet meer tot zijn jurisdictie, maar tot het gebied van Utrecht. Weldra verschenen er dan ook te Vianen gedeputeerden uit Utrecht, die "om hare jurisdictie van de Vaert te maintaineren" Datheen's uitlevering eisten. Hevige disputen werden er gehouden, maar 't gevolg was toch, dat de gevangene, na eerst nog 14 dagen te Vianen vertoefd te hebben, de 2e november aan de gedeputeerden uit Utrecht werd overgegeven." (.....) "Daarop is Datheen te Utrecht op "Hazenbergh", de stadsgevangenis, in verzekerde bewaring gesteld."

Dr. Ruys schrijft verder over de gevangenschap van Datheen o.a.:

"Zo bevond Datheen zich dus in gevangenschap. Behandeld als 'n gewoon misdadiger, zodat hij zelfs met de andere gevangenen aan één tafel zitten moest en alleen hierin van hen was te onderscheiden, dat hij zich vrij van de ene kamer naar de andere mocht begeven, en dit alles hem aangedaan zonder vorm van proces, was er zeker geen onrechtvaardiger bejegening denkbaar. Wel had Datheen verzocht, onder borgstelling in een particulier huis van een der burgers te mogen vertoeven, maar dit verzoek was van de hand gewezen. Zo moest hij dus geduldig afwachten, welke beschuldigingen tegen hem zouden worden ingebracht en wat daarna de uitspraak zijner rechters wezen zou. Na lange tijd tevergeefs op een aanklacht te hebben gewacht, zijn hem tenslotte 81 vragen voorgelegd - "zonder name des Aenclagers" ingediend, doch waarschijnlijk van de Raad van State afkomstig - waarop toen door Datheen uitvoerig geantwoord is.

Deze verdediging nu wekte blijkbaar zulk een goede indruk, daar er niets bij aan het licht kwam, waarom Datheen schuldig aan landverraad zou moeten worden verklaard, dat het gerecht hem thans toestond de gevangenis te verlaten. Tegen het stellen van een borgtocht mocht hij nu verder in een particuliere woning te Utrecht zijn intrek nemen, in afwachting van de definitieve beslissing, die het gerecht straks nemen zou. Want alvorens Datheen van algehele vervolging te ontslaan, wilde men eerst afwachten, of zich soms nog nieuwe beschuldigers zouden aanmelden. Datheen vond toen gastvrij onderdak bij een zijner borgen, Gielis van der Galle. Inmiddels was het reeds 12 december geworden, zodat Datheen niet minder dan 40 dagen in de gevangenis had verkeer. En als het gerecht tenminste nu maar voortgang gemaakt had met de verdere afwikkeling dezer zaak, zodra het bleek, dat er geen enkele aanklager meer opdaagde, maar ook hiervan viel weinig te bemerken. Zou misschien Prins Maurits de raad gegeven hebben, de invloedrijke volksprediker op deze wijze een tijdlang buiten gevecht te stellen?

Veertien dagen lang wachtte Datheen binnen Utrecht zonder dat het gerecht iets van zich horen liet. Dit nu verdroot Datheen zeer, weshalve hij eindelijk besloot "aen die van den Gerechte" een request te presenteren, teneinde op volkomen ontslag van rechtsvervolging aan te dringen."

(.....) Thans zag men blijkbaar in, dat verdere vrijheidsberoving met alle begrippen van recht strijden zou."

Datheen had gevraagd hem van zijn beloften te ontslaan en ook zijn borgen van hun borgtochten te ontslaan. Het gerecht besloot daartoe op 28 december 1584.

Dr. Ruys schrijft dan verder:

"Zo was dus Datheen eindelijk weer in volkomen vrijheid gesteld. Ontslagen uit zijn gevangenschap, begaf hij zich reeds spoedig daarop naar Amsterdam, om enige dagen later van daar naar Sleswijk te vertrekken, waar hij zijn laatste levensdagen slijten zou. De smadelijke behandeling hem aangedaan was er niet bepaald bevorderlijk voor, om hem een liefelijke herinnering aan het vaderland mede te doen nemen. Toch, hoezeer we ook die gehele geschiedenis van Datheen's gevangenschap betreuren, moet op twee lichtpunten daarin worden gewezen.

De schrijver noemt allereerst het feit, dat Datheen's verantwoording als afdoende is beschouwd. Voor de vierschaar van de historie is hij gezuiverd van de blaam van landverraad, hetgeen zonder rechterlijk proces waarschijnlijk nimmer op zo duidelijke wijze zou zijn geschied. Dr. Ruys schrijft, dat in de tweede plaats tijdens Datheen's gevangenschap helder aan het licht gekomen is, hoe velen er nog waren, die hem eerden en liefhadden en zich ernstig bedroefden over het lot, dat hem had getroffen.

Van de ontroering, die het bericht van de gevangenneming van Datheen in de Nederlanden had gewerkt, getuigt wel ondubbelzinnig het gevoelvol schrijven van 14 november van de twee mensen uit Schoonhoven aan de Delftse predikanten gezonden. Dr. Ruys neemt de hele brief, uit het Latijn

vertaald, in zijn boek op. We willen hier het begin van de brief overnemen:

"Geachte broeders in Christus. Wij twijfelen niet, of de engte, waarin men onze broeder Petrus Dathenus geklonken houdt, is van overlang tot uwe kennis gekomen. Hoe uw gemoed daardoor wordt aangedaan, weten wij niet. Wat ons betreft, heeft de zeer droeve tijding zijner gevangenschap onze zielen voorwaar zwaar gewond en wij verwonderen er ons ten hoogste over, dat gij, bij wie thans de zorg voor onze kerken berust, niet in overleg met anderen iets beproeft, wat enigszins strekken kan om hulp te bieden aan deze voortreffelijke man, die zich jegens onze kerk zo verdienstelijk heeft gemaakt, tot troost voor zijn veelvuldige weldaden."

We menen er goed aan te doen ook het slot van de brief te vermelden:

"Wij hebben met een goede ijver geschreven ten gunste van onze zeer geliefde broeder Dathenus, die wij wegens ontelbare weldaden, door hem aan Christus' kerk bewezen, waarvan wij de vruchten nog zien, steeds eerbiedig hoog achten en van wie wij 't zeer betreuren, dat zijn goede naam door lasteringen geschonden en op anderen wijzen bezoedeld wordt."

Tot zover de brief. Dr. Ruys schrijft in een noot op blz. 201:

"Waarschijnlijk wel naar aanleiding van deze brief hebben de Delftse broeders een schrijven gezonden aan de predikanten te Utrecht om hun bemiddeling voor Dathenus in te roepen en, toen zij daarop vernomen hadden zich hiervoor tot Prins Maurits te moeten wenden, ook tot deze een schrijven gericht. Het is echter niet bekend, of deze brieven nog enige invloed hebben geïjverd op Dathenus' invrijheidsstelling."

In het volgende hoofdstuk van het proefschrift van dr. Ruys gaat het over de levensavond van Dathenus (1585-1588). Hij was nog niet oud, maar zijn lichaamskrachten waren gebroken en weldra was hij ook verzwakt naar de geest. We hopen hierop in een volgend artikel terug te komen. We putten al het voorgaande uit het proefschrift van dr. Ruys, dat opnieuw is uitgegeven door Den Hertog b.v. te Houten. We kunnen dit boek van harte ter lezing aanbevelen.

B.

Voor de jeugd

Nehemia 57.

"Voorts is het geschied, als van Sanballat, en Tobia, en van Gesem de Arabier, en van onze andere vijanden gehoord was, dat ik de muur herbouwd had, en geen scheur daarin overgelaten was, ook had ik tot deze tijd toe de deuren niet opgezet in de poorten, zo zond Sanballat en Gesem tot mij, om te zeggen: Kom en laat ons te samen vergaderen in de dorpen, in het dal Ono. Maar zij dachten mij kwaad te doen."

Nehemia 6 : 1, 2.

Beste jongelui!

Nehemia kende een biddend leven. Dat is een nabij leven. En een nabij leven is altijd een veilig leven. Althans, als het een leven nabij God is. Dat laatste moet er beslist wel bijgezegd worden. Want er zijn heel wat aanbidders in deze tijd, doch niet van God. Zij aanbidden het schepsel en ontoren daardoor de Schepper. Die zegt: Mijn eer zal ik aan geen ander geven, noch Mijn lof aan de gesneden beelden. Als het over beelden gaat, denken jullie misschien aan de heidenen. Daarvan ben je gewend om te horen dat ze beelden aanbidden. Zo staat het ook menigmaal in de bijbel. Doch vergeet niet dat het niet alleen de onbeschaafde volken zijn die dat doen. Het komt ook onder de z.g.n. beschaafde volken voor. Men doet dat dan op een onbeschofte wijze. Ik denk aan allerhande beelden, die via bladen en televisie worden gepresenteerd. Zij worden om hun schoonheid bewonderd en aanbeden. Men zegt dan tegen elkander: Een beeld van een vrouw, een beeld van een meid. Een wonderstukje schoonheid enz. Ik ga op deze lijn maar niet verder door. Jullie zullen beslist wel begrijpen wat ik bedoel. Er is beelden-dienst te over. Ik zie dat nog eens bij jongelui. Als je op hun kamer komt dan hangen er

niet zelden aan de muur, sportfiguren, spiermensen, krachtpatsers enz. Men heeft er dan onder elkander de mond vol van. Ja, die loopt er van over. Men aanbidt die beelden. Dode beelden! Het zijn maar foto's of prenten. Doch ze hebben de aandacht.

Als het over schepselen gaat, kun je ook aan de levende wezens denken, die achter al de prenten schuil gaan. Men gaat er uren voor reizen om ze te zien. Men staat er uren in de kou naar te kijken, of terwijl men het bijna begeeft van de warmte. Men wordt er gewoon zenuwachtig van. Men wordt er opgewonden van. Ik denk aan alle dwaze sportgebeurtenissen. Ieder aanbidt zo zijn eigen goden. Men leeft nabij die goden. Men heeft ze voor de aandacht. Men ziet ze in z'n verbeelding. Men droomt er van. Men staat er mee op en gaat er mee naar bed.

Een zodanig "nabij leven", is natuurlijk geen Godverheerlijkend leven en ook geen veilig leven. Want in de afgodische wereld worden er nog al eens klappen uitgedeeld. Het kost op z'n tijd zelfs mensenlevens. En als men het er in het stadion nog levend afbrengt, komt de grootste klap aan het eind, wanneer men uit de trein van het leven stappen moet. Dan moet men voor God verschijnen, die men op aarde liefst maar op een grote afstand hield. En hoe zal het de zodanigen dan vergaan?

Die Mij eren, zegt de HEERE, die zal Ik eren. Doch die Mij versmaden zullen licht geacht worden. Zij zijn als het kaf dat de wind heendrijft. Zij worden met onuitblusselijk vuur verbrand. Dat is een vuur dat niet uitgeblust kan worden. Let wel: Het is geen vuur dat niet uitgeblust zal worden. Ook dat is waar. Doch het kan niet, al zou men het willen. Ontzagelijke gedachte! Iemand die verstand van zaken had, heeft het eens zo verwoord:

*Wie ver van U de weelde zoekt,
Vergaat eerlang en wordt vervloekt.
Gij roeit hen uit, die afhoereren
En U de trotse nek toekeren.*

Lieve vrienden, zoekt dus voor een zodanig "nabij leven" bewaard te blijven. Houdt je er verre van. Het is hoogst gevaarlijk. Het is levensgevaarlijk. En niet slechts voor wat je tijdelijk leven betreft, maar voor de eeuwigheid. Leeft altijd maar dicht bij de bijbelse waarheid. Daar ben je goed mee voor de eeuwigheid.

Nehemia kende een leven "nabij God". Diezelfde dichter, die we zo juist citeerden, vervolgt het genoemde vers aldus:

*Maar 't is mij goed, mijn zaligst lot,
Nabij te wezen bij mijn God.
'k Vertrouw op Hem, geheel en al,
Den HEER', Wiens werk ik roemen zal.*

Dat was het nabije leven van Nehemia. Een zodanig leven is een veilig leven. Want als je in het geloof dicht bij God mag leven, wordt je door God bewaard. En wie God bewaart, is wél bewaard. Hem zal geen kwaad wederen.

Nou ja, geen kwaad! Het is natuurlijk maar hoe je dat begrijpt. Want juist degenen die een leven in Gods nabijheid kennen, komen er in dit leven nog al eens achter, dat veel wederwaardigheden en veel rampen des vromen lot zijn. Doch uit die allen redt hen dan toch de Heere.

Dat laat ons het vervolg van de geschiedenis van Nehemia zien.

We herinneren er weer aan, dat hij het allemaal zelf beschreven heeft. Het is dus maar geen verhaaltje. Nee, hij heeft het allemaal heel persoonlijk meegemaakt. Het was een man die uit ervaring spreken kon. Je mag voor dat woord "ervaring", ook het woord "bevinding" lezen. Ik schrijf dat expres er bij, omdat het woord bevinding in onze kringen nogal eens gebruikt wordt. Ik hoop dat het in omloop blijven zal. En dat het door jullie ook persoonlijk gekend zal mogen worden. Wat je ervaart, bevindt je, en omgekeerd.

Tijdens de herbouw van de muren van Jeruzalem, was er heel wat gebeurd. De vijanden van het volk hadden het gezien. Zij hebben de herbouw ook zoeken te verijdelen. Zij hadden gespot met al dat "getob" van Nehemia met de zijnen. Zij waren woedend geworden en ontzagen zich niet om zelfs de daad bij hun boze woorden te voegen. Er waren dus aanvallen van buiten af. Doch van

binnen uit waren er ook moeilijkheden geweest. Jullie herinneren jezelf dat nog wel. Er waren sociale misstanden in eigen kring. De minderen werden door degenen die wat meer waren en het wat beter hadden, onderdrukt. Met al deze dingen had Nehemia te maken gekregen. Hij was landvoogd. Hij stond boven dit alles en moest er zorg voor dragen, dat het volk niet moedeloos zou worden, en dat het werk niet gestaakt zou worden. Want de muur moest toch herbouwd worden.

Door het geloof in zijn God, mocht Nehemia alle gevaren trotseren. Het werk ging door, ten spijt van de akties van de vijanden.

In ongelooflijk korte tijd werd de muur herbouwd. Overal waren de gaten gedicht. Er waren geen scheuren open gebleven. Alleen de poorten waren nog niet opgehangen. Jeruzalem was dus eigenlijk nog een open stad. Doch weldra zou ook dat zijn beslag gekregen hebben.

En wat gebeurt er nu?

Sanballat, Tobia en Gesem de Arabier, en nog veel meer anderen, hadden het met lede ogen aangezien, dat het werk zulk een voortgang maakte. Zij hadden ook ontdekt dat al hun akties tot nog toe niets hadden uitgehaald. Dat konden zij toch zo maar niet toelaten? Daar moesten maatregelen worden genomen. Als ze hun doel niet met geweld konden bereiken, moest het maar met list gebeuren.

Daarom komen die oude rakkers in vergadering bijeen. Ze zullen proberen Nehemia op een listige manier onschadelijk te maken. Als hij uit de weg geruimd is, dan is de voorman weg. En dan zal vanzelf het werk wel ophouden. Zij hadden het wel gezien, dat Nehemia als een goede herder, op zijn schapen paste, en daar ook voor zorgde. En als de herder weg was, dan zouden de schapen wel verstrooid worden.

Het woord "goede herder" is gevallen. En dan denken jullie natuurlijk dadelijk aan Hem, Die meer geweest is dan Nehemia. Dat is de Heere Jezus Christus. Van hem is Nehemia een type geweest. Dat hebben we al meer laten zien. Dat moet ook nu weer gebeuren. Want dat maakt de geschiedenis voor ons zo leerzaam.

Je kunt er tegelijk ook uit zien door welk een geest die vijanden van Nehemia in hun boze opzet gedreven werden. Dat was niet de Heilige Geest, maar de boze geest. Die mensen, Sanballat, Tobia, Gesem en zo veel anderen zijn er al lang niet meer. Maar die boze geest is er nog wel. En die is altijd aktief.

Dat was hij in de dagen van Jezus, Die Zichzelf de Goede Herder heeft genoemd. Hij was gekomen om iets goeds voor Zijn volk te zoeken. Daar heeft Hij alles voor over gehad. Nehemia gaf geld en goed. Doch de goede Herder gaf Zijn vlees en bloed. Hij gaf Zijn leven voor Zijn schapen, opdat zij binnen de muren van het nieuwe Jeruzalem, eeuwig veilig zouden kunnen wonen.

Dat heeft de boze geest gezien. Hij heeft het geweten vanaf het paradijs. En daarom heeft hij alles gedaan om die Goede Herder uit de weg te ruimen. Eerst zocht hij Zijn komst in het vlees te verhinderen. En toen Hij in het vlees gekomen was, heeft hij Hem in Zijn werk zoeken te verhinderen. Hij deed dat op alle mogelijke manieren. Spot, smaad, hoon, geweld en list, het is alles op Hem uitgeprobeerd. Doch het is hem niet gelukt.

De Heere verandert niet, nooit! Dat is gelukkig. Hij werkt door Zijn Heilige Geest verder op deze aarde, ook in deze tijd. In deze tijd wordt er aan de muren van het geestelijk Jeruzalem gebouwd. Dat is de stad Gods. Dat is het Koninkrijk van Jezus Christus. De Heere gebruikt daar ook nu nog Nehemia's voor. Dat zijn Zijn dienstknechten. Mensen die de Heere heeft geroepen om dienstbaar in Zijn Rijk te zijn. En dat Rijk komt. De bouw gaat door en wordt tenslotte voltooid. De bouw van het Rijk van God, de muren van het geestelijk Jeruzalem, betekent verlies voor de vijanden, het rijk van de vorst der duisternis.

Dat kan de duivel niet verdragen. Dit brengt hem steeds weer in het geweer. Alle vijandschap tegen de kerk, het volk des Heeren, is daar vandaan te verklaren. Vergeet het maar

nooit, en probeer nu vast maar in gedachten vooruit te komen en te bedenken op welke manier hij werkt. Ook nu. Dan gaan we de volgende keer het samen verder bekijken. Ik moet nu weer afscheid van jullie nemen, want mijn plaats in "ons" blad is weer gevuld.

O ja, nog even dit. Zorgen jullie in deze vakantietijd voor een paar nieuwe abonnees? Onze administrateur schrijft ze gaarne in. Jullie aller vriend,

Ds. H.C. v.d. Ent.

Boekbespreking

Het Hooglied de Koning te rijk

door drs. H.M. Ohmann.

Uitgeverij De Vuurbaak - Barneveld.

De schrijver is als hoogleraar in de oudtestamentische vakken verbonden aan de Theologische Universiteit te Kampen.

Het boek handelt over het Hooglied. Het is vlot geschreven. Het geeft eigenlijk meer dan alleen een verklaring van dit bijbelboek. Dat staat in verband met zijn opvatting omtrent de betekenis van het Hooglied en de wijze waarop het naar zijn mening verklaard moet worden. De schrijver gaat er van uit, dat we in het Hooglied te maken hebben met een liefdeslied over twee jonge mensen. De Heilige Geest is de eigenlijke auteur. Dat houdt de schrijver vast. Maar de menselijke auteur beschrijft onder goddelijke inspiratie de verhouding tussen twee jonge mensen die elkaar liefhebben en t.z.t. in het huwelijk hopen te treden. Hij staat in deze opvatting niet alleen. Er zijn allerlei opvattingen over de wijze waarop het Hooglied moet worden verklaard.

Prof. L.H. van der Meiden heeft indertijd ook een boek over het Hooglied geschreven. Hij schrijft op blz. 16 o.a.: "Het karakter van het Hooglied is dat dit cananische boek bezingt de heilige huwelijksliefde, als toonbeeld van de liefde Gods tot Zijn volk, in Christus geopenbaard; dus zó als toonbeeld van de liefde, welke de hemelse Bruidgom en zijn verworven bruid voor eeuwig verbindt. Naar de volle verwerkelijking van deze verbinding gaat die liefde uit. Hier horen wij de voortoon van wat de Geest en de bruid bidden: Kom Heere Jezus (Openb. 22 : 17). Tevens vinden wij er in een toonbeeld van de liefde der bruid tot haar bruidegom." Prof. Van der Meiden verwijst naar wat dr. G. Ch. Aalders in zijn commentaar schreef.

We behoeven hier niet verder op in te gaan. Wel weten we dat de Heere Zijn kinderen veel onderwijs geeft uit Zijn Woord, ook uit het Hooglied en dan gaat het voor hen om de Bruidgom, nl. Christus, en Zijn bruid.

Het aardse huwelijk was er al in het paradijs. Dat is zeker. Maar het is ook waar wat Paulus schrijft in Efeze 5 : 32, waarbij het uitgangspunt voor het christelijk huwelijk ligt in de verhouding tussen Christus en Zijn gemeente. Drs. Ohmann legt de nadruk op de verhouding tussen twee jonge mensen die sterke liefde voor elkaar gaan gevoelen. In dat opzicht zegt hij mooie dingen. Er staat in het boek een hoofdstuk over: Het Hooglied voor ons. Met veel kunnen we van harte instemmen. Het boek telt 111 blz. en kost f 18,90 (voor vrienden van De Vuurbaak tot 1 juli 1988 f 13,90).

B.

Elk uur is kostbaar

Dit is een verjaardags- en herinneringsboek naar een idee van Adam en Maria Barmenthlo.

Het boekje is uitgegeven ter gelegenheid van het 75/60 jarig bestaan van de Vereniging tot Verspreiding der Heilige Schrift en de Bijbel Kiosk Vereniging. De wijze van uitgave is voortreffelijk. Het boekje bevat enige mooie tekeningen van bloemen. Majoor M.A. Bosshardt van het Leger des Heils schreef een voorwoord, waarin zij de hoop uitspreekt, dat het werk van de nu gefuseerde verenigingen bij voortdurend door God gebruikt en gezegend mag worden tot zegen van velen en tot uitbreiding van Zijn Koninkrijk.

Er komen verschillende stukjes en uitspraken in het boekje voor, die niet onze instemming kunnen hebben. Om een voorbeeld te noemen: op bladzijde 10 is opgenomen een stukje van Hans May, dat als volgt luidt:

Hij heeft je handen gegeven,
ogen en verstand.
Hij wil jou hebben.
Met die handen moet je helpen
zijn schepping te onderhouden.
Je moet proberen met je verstand
het goede te doen
en het kwade te haten.
Met je hart
moet je de mensen liefhebben,
en helpen waar je kunt.
Er liggen zoveel taken
op je te wachten.
Voor je handen, je ogen,
je verstand en je hart.

We betreuren deze instelling. Het boekje is een uitgave van Ark boeken - VVHS/BKV, Donauweg 4, 1043 AJ Amsterdam. Het telt 64 pagina's. De prijs is tot en met 31 juli 1988 f 5,90, daarna f 9,90.

B.

Geloven en belijden door ds. M.H. Sliggers.

Uitgeverij De Vuurbaak - Barneveld.

Dit boekje geeft een toelichting op de Dordtse Leerregels, de Apostolische Geloofsbelijdenis, de Geloofsbelijdenis van Nicea en de Geloofsbelijdenis van Athanasius. De tweede druk is verschenen.

De schrijver zegt in een Woord vooraf o.a.: "De modernisering van het Gereformeerd Kerkboek heeft er toe bijgedragen dat de Dordtse Leerregels meer toegankelijk geworden zijn dan voorheen het geval was. De onbekendheid van dit belijdenisgeschrift maakte het dikwijls ook onbemand. We zijn er dankbaar voor, dat we nu dit derde formulier van eenheid in modern Nederlands kunnen lezen en bestuderen. In de eerste zeven hoofdstukken van dit boekje is een bespreking gegeven van deze Dordtse Leerregels. De laatste drie hoofdstukken behandelen de drie oecumenische belijdenissen, waarvan de tekst in het Gereformeerd Kerkboek eveneens gemoderniseerd werd. Omdat op deze wijze opnieuw materiaal geboden wordt voor bestudering van de belijdenisgeschriften, is dit boekje als deel 3 opgenomen in de serie *Geloven en belijden*. (.....) Getracht is de inhoud van de betreffende belijdenisgeschriften zo volledig mogelijk te behandelen, terwijl ook aan het Schriftbewijs veel aandacht is gegeven."

Tot zover de schrijver. Er kan van dit boekje veel goeds gezegd worden. Daarmee willen we niet zeggen, dat we met alles instemmen. We betreuren het dat geen gebruik is gemaakt van de oude bewoording van de verschillende belijdenisgeschriften. Die is onder ons vertrouwd. Er is ook geen gebruik gemaakt van de Staten-vertaling. De schrijver spreekt iedere keer van geloof en bekering, hoewel de DL deze woorden in een andere volgorde gebruiken. Is er volgens de schrijver geen dubbele praedestinatie? Uit het boekje blijkt dat de schrijver niet veel moet hebben van oud-gereformeerden. Ook dat moeten we betreuren. Wij bedoelen met de uitgave van ons blad Bewaar het Pand juist de handhaving van de oude gereformeerde beginselen te bevorderen. Er kan nooit genoeg nadruk worden gelegd op de noodzaak van het werk van Gods Geest in het hart van zondaren. Natuurlijk mag dat niet gaan ten koste van andere waarheden, zoals de verantwoordelijkheid van de mens. Het boekje telt 79 blz. en kost f 9,75.

B.

Gemis, droefheid en..... troost

Nieuwe sprokkelhoutjes van mej. M. Blonk

Het is al weer enige tijd geleden, dat we het eerste boekje met "Sprokkelhoutjes" van deze dichteres in ons blad mochten bespreken. Er kwam inmiddels een tweede druk van dat boekje met gedichten en nu is er een tweede bundel bijgekomen.

Ds. B. van der Heiden te Woerden schrijft in een voorwoord:

"Vanwege de blijvende vraag naar het gedichtenbundeltje "Sprokkelhoutjes" en de aangename reacties op de inhoud, is tot de uitgave van een tweede bundel besloten. Opnieuw vindt u een aantal "sprokkelhoutjes", die reeds eerder in de "Bethlehemmode", het kerkblad van de Gereformeerde Gemeente van Woerden, waren op-

genomen, bijeengebracht. Opeenvoudige, aansprekelijke wijze worden tere zaken uit het geestelijk leven onder woorden gebracht. We lezen van, zoals de titel zegt "Gemis, droefheid en..... troost". Verschillende gedichten zijn aan te merken als weergaven van gehoorde preken in Gods huis. Wij hopen dat de lezer(es) deze uitingen van zielservaringen mag herkennen in eigen leven.

Vermeldenswaardig is dat eventuele baten ten nutte zullen komen van onze gehandicapte medemens.

De Heere gebiede Zijn onmisbare zegen over deze bundel en geve dat ook dit eenvoudige werk mag strekken tot Zijn eer, tot heil en nut van de (gehandicapte) naaste en tot eeuwige winst voor de lezer(es)."

We willen ons aansluiten bij wat ds. Van der Heiden schreef. Er komen in dit boekje ruim veertig gedichten voor, elk van ongeveer anderhalve bladzijde. We zouden graag hier een gedicht overnemen, maar dat zou nu te veel ruimte vragen. Mogelijk, dat er later nog eens een van de gedichten in ons blad kan worden geplaatst. We houden er ons van overtuigd, dat de inhoud van dit boekje veler instemming zal vinden.

De prijs is f 10,-. Het kan besteld worden door storting van f 10,- + f 2,50 porto op giro 395579 t.n.v. M. en W. Blonk, Leidsestraatweg 16-A, Woerden, of per tel. 03480 - 11317. Ook het eerste bundeltje is nog voorradig op hetzelfde adres. Beide boekjes werden ook ingelezen op 2 cassettes voor blinden en kunnen op dezelfde manier en voor de zelfde prijs besteld worden.

B.

SCHOOLBIJBEL

in de Statenvertaling.
Ook goed als **HANDBIJBEL** te gebruiken

Met verklarende woordenlijst en 11 landkaartjes in kleur, handig formaat 10,6x15,9 cm, in stevige omslag, met Psalmen en Formulieren **f 29,50**

dito, zonder Psalmen en Formulieren **f 24,50**

• Aan kwaliteit papier en bindwerk is veel zorg besteed.

Verkrijgbaar in de boekhandel, of rechtstreeks te bestellen (zonder postzegel) bij

GEREFORMEERDE BIJBELSTICHTING

ANTWOORDNR. 18 3300 WB DORDRECHT

Wel eens op TEXEL geweest?	volledig pension voor groot en klein.
Beslist de moeite waard. Bos, duinen, zee, vogelbroedplaatsen, visgelegenheden, etc., en ... rust.	Prijzen v.a. f 285,- p.w. Of u kunt kiezen voor een bungalow met alle comfort of sta-caravan.
U kunt op 'DE VERRASSING' gebruik maken van	Voor 60-plussers speciale voor- en naseizoenprijzen.
	Vraag vrijblijvend onze kleurenfolder aan.
	Tel. 02223-661 of 391.

Volledig pension aangeboden in het landelijk dorp Kesteren in de Betuwe, 3 km. van Rhenen.

PENSION DE PEEL

Familie Knuivers, Bovenindsestraat 14, 4041 EJ Kesteren, tel. 08886-1687

PLAATS UW FAMILIEBERICHTEN IN BEWAAR HET PAND